

LỖI TRONG VĂN BẢN DỊCH CỦA SINH VIÊN TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG NGHIỆP HÀ NỘI (Khảo sát trường hợp sinh viên ngành Ngôn ngữ Anh)

NGUYỄN THỊ HUYỀN*

Abstract: The study aims to identify the most common errors in Vietnamese- English translations produced by third-year English majors at Hanoi University of Industry. A quantitative research method was used, with data collected through survey questionnaires administered to 61 students, and an analysis of 39 randomly chosen students' mid-term translation tests. The findings revealed seven common types of errors including: word collocation, preposition usage, verb forms, sentence structure, pragmatics, incomplete translation, and misinterpretation of phrases or idioms. The analysis also identified some causes leading to those errors. Based on the results, pedagogical implications have been proposed to help translation teachers minimize students' errors during translation practice. It is hoped to be a useful reference for students to better understand and avoid common errors in their translations.

Keywords: *Common errors, Vietnamese-English translations, English majored students, causes*

1. Đặt vấn đề

Trong bối cảnh kinh tế toàn cầu ngày càng phát triển, vai trò của biên dịch viên và phiên dịch viên trở nên vô cùng quan trọng và không thể thiếu. Họ không chỉ giúp kết nối các nền văn hóa khác nhau mà còn tạo điều kiện thuận lợi cho việc trao đổi thương mại, hợp tác quốc tế và chia sẻ thông tin. Nhờ có sự hỗ trợ của biên dịch viên chuyên nghiệp, một cộng đồng nhỏ có thể mở rộng tầm ảnh hưởng ra toàn cầu và thể hiện nền văn hóa độc đáo của mình [13]. Điều này giúp mọi người có cơ hội học hỏi và trân trọng những giá trị văn hóa, cộng đồng và quốc gia khác nhau. Do đó, việc đào tạo biên dịch viên và phiên dịch viên chuyên nghiệp đã và đang được chú trọng tại các cơ sở đào tạo ngôn ngữ. Để đào tạo những biên dịch viên tương lai có kỹ năng cạnh tranh, sinh viên có nhiều cơ hội tham gia các khóa học từ cơ bản đến nâng cao. Tuy nhiên, biên dịch không phải là nhiệm vụ dễ dàng. Mặc dù sinh viên chuyên ngành tiếng Anh thường có kỹ năng đọc hiểu tốt, ngay cả khi giáo viên đã áp dụng các phương pháp giảng dạy phù hợp thì họ vẫn mắc phải những lỗi phổ biến liên quan đến từ vựng và ngữ pháp, như lỗi sai trật tự từ, lỗi ngữ pháp và từ vựng [11]. Những lỗi dịch thuật này có thể ảnh hưởng lớn đến việc người đọc hiểu sai thông tin. Dù là sinh viên chuyên ngành tiếng Anh, những lỗi này vẫn rất phổ biến.

Tại Trường Ngoại Ngữ - Du lịch (NN-DL), Trường Đại học Công nghiệp Hà Nội (ĐHCNHN), sinh viên ngành Ngôn ngữ Anh (NNA) phải tham gia ba kỳ học biên dịch và phiên dịch bắt buộc từ cơ bản cho đến chuyên sâu theo định hướng nghề nghiệp. Kết quả các bài kiểm tra biên dịch đánh giá thường xuyên cho thấy ngoài tiến bộ về kỹ năng biên dịch, sinh viên vẫn gặp phải một số khó khăn trong việc truyền tải thông điệp từ tiếng Anh sang tiếng Việt và ngược lại. Vì vậy, chúng tôi đã tiến hành nghiên cứu về những lỗi dịch thuật thường gặp ở sinh viên năm thứ ba chuyên ngành tiếng Anh tại trường, cũng như những nguyên nhân dẫn đến những lỗi đó. Nghiên cứu này nhằm mục đích xác định lỗi cụ thể mà sinh viên hay mắc phải trong quá trình biên dịch, từ đó đề xuất các giải pháp cải thiện chất lượng đào tạo và nâng cao kỹ năng dịch thuật cho sinh viên.

2. Tổng quan lý thuyết

2.1. Định nghĩa biên dịch

Có nhiều khái niệm về biên dịch trên toàn thế giới và dưới đây là một số định nghĩa điển hình. Theo quan điểm của Olk [8], biên dịch là một hoạt động yêu cầu kiến thức văn hóa sâu rộng. Khi

* Trường Đại học Công nghiệp Hà Nội

biên dịch các tài liệu chính thống, như tạp chí tiếng Anh hoặc bài báo, người biên dịch cần phải hiểu rõ văn hóa của ngôn ngữ nguồn, trong trường hợp này là văn hóa Anh. Hatim và Munday [5] cũng đồng tình với quan điểm này khi khẳng định rằng biên dịch là việc truyền tải nội dung thông tin từ một ngôn ngữ này sang một ngôn ngữ khác. Ngôn ngữ được sử dụng để diễn đạt nội dung được gọi là ngôn ngữ nguồn, trong khi ngôn ngữ dùng để dịch nội dung đó được gọi là ngôn ngữ đích. Mặc dù có nhiều định nghĩa khác nhau về biên dịch, chúng đều chia sẻ một số đặc điểm chung. Tóm lại, biên dịch là quá trình tìm kiếm những từ tương đương phù hợp nhất để truyền đạt ý nghĩa từ ngôn ngữ này sang ngôn ngữ khác dưới dạng văn bản.

2.2. Các lỗi thông thường trong văn bản dịch

Trong quá trình biên dịch, người học thường gặp phải nhiều loại lỗi. Điển hình là những lỗi sau:

- Lỗi từ vựng, bao gồm hai khía cạnh chính: lỗi kết hợp từ và lỗi giới từ. Mỗi ngôn ngữ có nguyên tắc riêng trong việc kết hợp từ [7]. Ví dụ, trong tiếng Việt, từ “uống” có thể đi kèm với nhiều loại chất lỏng như nước, bia, rượu và thậm chí là thuốc độc. Tuy nhiên, cách sử dụng từ “uống” trong tiếng Anh có sự phân biệt rõ ràng, dẫn đến những sai sót khi dịch. Ví dụ, nói “drink medicine” trong tiếng Anh là không đúng bởi trong tiếng Anh có sự phân biệt rõ ràng giữa *drink beer/water/wine/coffee* (uống bia/nước/rượu vang/cà phê) và *take medicine/poison* (uống thuốc/thuốc độc).

- Lỗi ngữ pháp là một vấn đề phổ biến trong bản dịch Việt - Anh, liên quan đến các yếu tố như thì, dạng từ và cấu trúc câu. Những lỗi này thường xuất hiện do người dịch giữ nguyên cấu trúc của câu tiếng Việt mà không điều chỉnh cho phù hợp với ngữ pháp tiếng Anh [1].

- Lỗi truyền đạt xảy ra khi người dịch không thể diễn đạt đúng ý nghĩa của văn bản nguồn trong văn bản đích, dẫn đến việc mất một phần ý nghĩa mặc dù cấu trúc từ vựng đã chuẩn. Lỗi truyền đạt bao gồm lỗi ngữ dụng, không dịch một phần văn bản và diễn đạt không đúng cụm từ hoặc thành ngữ [10].

- Lỗi văn hóa nghiêm trọng hơn các lỗi ngôn ngữ khác, vì những lỗi này có thể gây ra cảm xúc khó chịu cho người nước ngoài. Sự hiểu biết và sử dụng ngôn ngữ phù hợp trong giao tiếp liên văn hóa là rất quan trọng [14].

Tóm lại, có thể thấy, có nhiều loại lỗi mà sinh viên có thể mắc phải trong biên dịch văn bản và không có mô hình cố định nào để phân loại lỗi dịch. Tác giả bài viết nhận thấy rằng tất cả các lỗi này đều có thể xảy ra đối với sinh viên trong thực hành biên dịch, đặc biệt là trong bản dịch Việt - Anh. Trong nghiên cứu này, các lỗi thường gặp sẽ được phân nhỏ thành 08 loại, bao gồm: lỗi kết hợp từ, lỗi văn hóa, lỗi giới từ, lỗi hình thái hay dạng của động từ, lỗi cấu trúc, lỗi ngữ dụng, lỗi truyền đạt (lược bỏ hoặc không dịch một phần của văn bản nguồn) và lỗi diễn giải cụm từ hoặc thành ngữ.

2.3. Nguyên nhân của các lỗi dịch văn bản

Có nhiều yếu tố ảnh hưởng đến việc mắc lỗi khi dịch, tuy nhiên trong bài viết này các yếu tố ảnh hưởng đến quá trình dịch thuật được phân tích và phân loại thành 05 nguyên nhân chính. Đầu tiên, ảnh hưởng của tiếng mẹ đẻ đóng vai trò quan trọng trong việc hình thành tư duy và cách sử dụng ngôn ngữ đích của người dịch. Tiếng mẹ đẻ có thể mang lại cả lợi thế và bất lợi, dẫn đến những quyết định ngôn ngữ không chính xác [3]. Thứ hai, các đặc tính ngôn ngữ, bao gồm đặc điểm ngữ pháp và từ vựng, có ảnh hưởng lớn đến quá trình dịch. Mỗi ngôn ngữ có sự phân chia từ vựng riêng, điều này có thể gây khó khăn trong việc chuyển đổi giữa các ngôn ngữ [6]. Thứ ba, sự khác biệt về văn phong giữa các ngôn ngữ yêu cầu người dịch phải nắm rõ văn hóa và phong tục của cả hai ngôn ngữ để sử dụng từ ngữ một cách phù hợp [4]. Thứ tư, ngữ pháp và từ vựng là hai yếu tố quan trọng trong việc đảm bảo chất lượng bản dịch, vì lỗi thường xuất phát từ việc thiếu kiến thức về cả ngôn ngữ nguồn và ngôn ngữ đích [16]. Thứ năm, kiến thức nền tảng của người dịch là điều kiện tiên quyết cho sự thành công trong dịch thuật, vì ngôn ngữ và văn hóa có mối quan hệ chặt chẽ và ảnh hưởng lẫn nhau [13], [15].

2.4. Nghiên cứu liên quan

Trong phần tổng quan lý thuyết về các nghiên cứu liên quan, có nhiều nghiên cứu về các lỗi dịch thuật đáng chú ý đã được thực hiện tại Việt Nam và các quốc gia khác. Tại Indonesia, Putri [11] đã

tiến hành nghiên cứu về các loại lỗi và nguyên nhân gây ra lỗi biên dịch. Kết quả nghiên cứu chỉ ra rằng các lỗi phổ biến mà sinh viên mắc phải bao gồm lỗi ngữ nghĩa, lỗi từ vựng, lỗi hình thái và lỗi ngữ pháp. Ngoài ra, nghiên cứu cũng xác định rằng nguyên nhân gây ra các lỗi này chủ yếu là do thiếu hiểu biết về đặc tính ngôn ngữ của ngôn ngữ đích, rào cản về văn hóa và văn phong ngôn ngữ.

Tại Việt Nam, nghiên cứu của Nguyễn và cộng sự [1] được thực hiện nhằm mục đích phát hiện và phân loại các lỗi biên dịch của sinh viên năm thứ ba tại Khoa Sư phạm tiếng Anh, Trường Đại học Ngoại ngữ và Nghiên cứu Quốc tế. Dựa trên các bài tập biên dịch của 25 sinh viên, nghiên cứu đã phân loại các lỗi thành ba nhóm: lỗi ngôn ngữ, lỗi hiểu và lỗi biên dịch. Một nghiên cứu tương tự của Nguyễn [7] được tiến hành với sự tham gia của 82 sinh viên (69 nữ, 13 nam) thuộc hai lớp Thực hành biên dịch tại Khoa Ngoại ngữ, Trường Đại học Thủ Dầu Một, Thành phố Hồ Chí Minh. Kết quả nghiên cứu phát hiện ra 13 loại lỗi biên dịch, được phân thành 03 nhóm chính: lỗi ngữ pháp, lỗi từ vựng và lỗi chính tả. Nguyên nhân dẫn đến các lỗi này được xác định là do thiếu kiến thức nền tảng văn hóa, chiến lược biên dịch không hiệu quả, ảnh hưởng của tiếng Việt, sự hiểu lầm ý và sự bất cẩn của sinh viên.

Phan và cộng sự [11] cũng đã tiến hành một nghiên cứu với sự tham gia nghiên cứu là 75 sinh viên năm ba chuyên ngành tiếng Anh, trong đó 55 sinh viên được lựa chọn ngẫu nhiên để thực hiện bài kiểm tra biên dịch, còn lại 20 sinh viên được phỏng vấn để cung cấp ý kiến. Kết quả nghiên cứu chỉ ra rằng sinh viên chuyên ngành tiếng Anh thường gặp phải những lỗi trong bản dịch liên quan đến trật tự từ, ngữ pháp và từ vựng. Nghiên cứu gần đây nhất của Nguyễn và cộng sự [2] cũng đã chỉ ra bốn nhóm lỗi biên dịch thường gặp trong báo cáo thực tập tốt nghiệp của sinh viên chuyên ngành ngôn ngữ Anh tại Khoa NNA, Trường NN-DL thuộc ĐHCNHN. Các nhóm lỗi này bao gồm lỗi ngữ pháp, lỗi ngữ nghĩa, lỗi lĩnh hội và lỗi truyền tải. Như vậy, có thể thấy có nhiều nghiên cứu về các lỗi biên dịch được thực hiện trong và ngoài nước. Tuy nhiên, hầu hết các nghiên cứu chỉ đi sâu vào việc xác định các lỗi thường gặp trong dịch thuật nói chung mà chưa có sự phân tích sâu về nguyên nhân mắc lỗi, đặc biệt là trong bản dịch tiếng Việt - Anh. Đây là căn cứ để tác giả quyết định thực hiện nghiên cứu điều tra một số lỗi thường gặp trong bản dịch tiếng Việt - Anh của sinh viên chuyên ngành tiếng Anh năm thứ ba tại Khoa NNA, Trường NN-DL, ĐHCNHN. Nghiên cứu này có hai mục tiêu chính: (i) xác định những loại lỗi thường gặp trong bản dịch tiếng Việt - Anh của sinh viên năm thứ ba tại Khoa NNA; và (ii) phân tích những nguyên nhân có thể dẫn đến những lỗi đó.

3. Nội dung nghiên cứu

3.1. Bối cảnh nghiên cứu

Nghiên cứu này được tiến hành vào học kỳ đầu tiên của năm học 2024 - 2025 khi sinh viên năm thứ ba chuyên ngành NNA đang học khóa Biên dịch tiếng Anh cơ bản. Khóa học này kéo dài trong 15 tuần, mỗi tuần 4 tiết (2 tiết online và 2 tiết trực tiếp trên lớp). Sinh viên phải làm hai bài kiểm tra thường xuyên, một bài kiểm tra giữa kỳ trong suốt khóa học. Trong bài kiểm tra giữa kỳ, sinh viên phải dịch hai văn bản (120 - 150 từ) từ tiếng Anh sang tiếng Việt và ngược lại dưới sự giám sát của giáo viên trong thời gian cho phép.

3.2. Phương pháp nghiên cứu và đối tượng tham gia nghiên cứu

Nghiên cứu này sử dụng phương pháp kết hợp giữa định lượng và định tính. Theo Palinkas và cộng sự [8], việc tích hợp phân tích dữ liệu định tính thông qua phân tích chủ đề với các phương pháp định lượng làm phong phú thêm sự hiểu biết về các vấn đề nghiên cứu phức tạp, từ đó cung cấp cái nhìn sâu sắc hơn về các vấn đề đang được thảo luận. Sự kết hợp các phương pháp luận này cho phép các nhà nghiên cứu khắc phục những hạn chế vốn có của từng phương pháp và có kết quả nghiên cứu đáng tin cậy hơn.

116 sinh viên năm thứ ba chuyên ngành NNA (25 nam và 91 nữ) được chọn ngẫu nhiên từ ba lớp, cụ thể là tiếng Anh 1, tiếng Anh 2 và tiếng Anh 3. Các em có trình độ tiếng Anh đạt mức B1+ và có nền tảng sâu rộng về tiếng Anh nói chung và ngữ pháp nói riêng. Tất cả đều được đào tạo để trở thành biên dịch viên và phiên dịch viên tương lai.

3.3. Công cụ nghiên cứu và quy trình nghiên cứu

Trong nghiên cứu này, tác giả sử dụng hai công cụ thu thập dữ liệu, cụ thể là bảng câu hỏi khảo sát và bản dịch Việt - Anh của sinh viên.

Bảng câu hỏi khảo sát

Bảng câu hỏi được thiết kế để khảo sát các lỗi dịch thuật của sinh viên năm thứ ba chuyên ngành NNA. Bảng câu hỏi này được phỏng theo nghiên cứu của Nguyễn [7]. Phiếu khảo sát gồm 07 câu hỏi trắc nghiệm ngắn gọn nhằm thu thập ý kiến sinh viên về tầm quan trọng của dịch thuật, các khó khăn khi dịch, tần suất và loại lỗi mà họ gặp phải, cùng nguyên nhân kèm theo. Bảng câu hỏi được nhập lên Google form và gửi link khảo sát tới tất cả SV các ngành NNA qua kênh giáo viên giảng dạy trực tiếp học phần Biên dịch tiếng Anh cơ bản. Có tổng 174 sinh viên khóa 17 ngành NNA nhưng chỉ có 116 sinh viên trả lời khảo sát nên số lượng sinh viên tham gia nghiên cứu là 116.

Bản dịch Việt - Anh của sinh viên

Sau khi thực hiện khảo sát, để kết quả nghiên cứu đáng tin cậy hơn, tác giả bài viết đã chọn ngẫu nhiên 39 bài kiểm tra biên dịch giữa kì có nhận xét của giáo viên. Lưu ý rằng trong quá trình kiểm tra giữa kì, sinh viên không được phép sử dụng bất kì loại từ điển hoặc tài liệu liên quan nào và làm bài kiểm tra trong thời gian cho phép dưới sự giám sát trực tiếp của giáo viên. Do đó, các bản dịch Việt - Anh của sinh viên là nguồn đáng tin cậy để phân tích lỗi dịch thuật của sinh viên.

3.4. Xử lý và phân tích dữ liệu

Nhóm nghiên cứu đã sử dụng phần mềm thống kê Excel để tính toán và phân tích dữ liệu thu thập được theo định lượng. Dữ liệu thu thập được từ khảo sát được tính toán và trình bày dưới dạng bảng và biểu đồ để so sánh và phân tích. Dữ liệu từ các bài dịch Việt - Anh của sinh viên phân loại theo nhóm lỗi. Dữ liệu từ nhiều công cụ khác nhau, sau khi phân tích độc lập, sẽ được tổng hợp và so sánh dựa trên hai chủ đề chính: (i) lỗi thường gặp trong văn bản dịch Việt - Anh của sinh viên và (ii) nguyên nhân của những lỗi dịch đó.

4. Kết quả và thảo luận

Các kết quả chính của nghiên cứu được trình bày theo mục tiêu nghiên cứu đã nêu trong phần Tổng quan lí thuyết:

4.1. Các lỗi thường gặp trong văn bản dịch Việt - Anh của sinh viên

Biểu đồ Hình 1 cho thấy 52,5% sinh viên thừa nhận lỗi diễn giải cụm từ hoặc thành ngữ là lỗi phổ biến nhất trong tám loại lỗi. Ngoài ra, 50,8% gặp phải lỗi kết hợp từ trong khi 42,6% sinh viên cho biết họ gặp khó khăn trong cả lỗi ngữ dụng và lỗi lựa chọn từ/cấu trúc. 39,3% thường mắc lỗi lược bỏ hoặc không dịch một phần nội dung văn bản gốc từ tiếng Việt sang tiếng Anh. Trong khi đó, chỉ có 13,1% sinh viên gặp vấn đề về hình thái/dạng thức của động từ khi dịch. Từ kết quả, có thể kết luận rằng lỗi diễn giải cụm từ hoặc thành ngữ và lỗi kết hợp từ là hai vấn đề lớn của hầu hết sinh viên (hơn 50%) trong bản dịch Việt - Anh của sinh viên. Do đó, cần triển khai các phương pháp hiệu quả và khả thi để hỗ trợ họ khắc phục những vấn đề này, nhằm cải thiện tính chính xác, tự nhiên và chất lượng của bản dịch.

Hình 1. Các lỗi thường gặp trong bản dịch Việt - Anh của sinh viên

Kết quả thu thập từ các bản dịch Việt - Anh trong bài kiểm tra giữa kì của sinh viên cũng cho thấy lỗi thường gặp nhất là lỗi truyền đạt (81 lỗi) cao hơn 51,6% so với các loại lỗi dịch khác (xem Bảng 1). Bảng dữ liệu cũng cho thấy sinh viên mắc ít lỗi ngữ pháp nhất trong bản dịch của mình.

Bảng 1. Dữ liệu thu thập về lỗi trong bản dịch Việt - Anh của sinh viên

STT	Loại lỗi		Bản dịch Việt - Anh trong bài kiểm tra giữa kì của sinh viên	
			Số lượng	Tỉ lệ %
1	Từ vựng	Lỗi kết hợp từ	21	13,4
2		Lỗi giới từ	19	12,1
3	Ngữ pháp	Lỗi cấu trúc	12	7,6
4		Hình thái/dạng của động từ	24	15,3
5	Truyền tải	Lỗi ngữ dụng	26	16,6
6		Lỗi truyền đạt (lược bỏ hoặc không dịch một phần văn bản nguồn)	35	22,3
7		Lỗi diễn giải cụm từ/thành ngữ	20	12,7
Tổng			157	100

Bảng 2 dưới đây là mô tả cụ thể về các ví dụ điển hình về lỗi trong bản dịch Việt - Anh của bài kiểm tra giữa kì.

Bảng 2. Lỗi điển hình trong bản dịch Việt - Anh của bài kiểm tra giữa kì

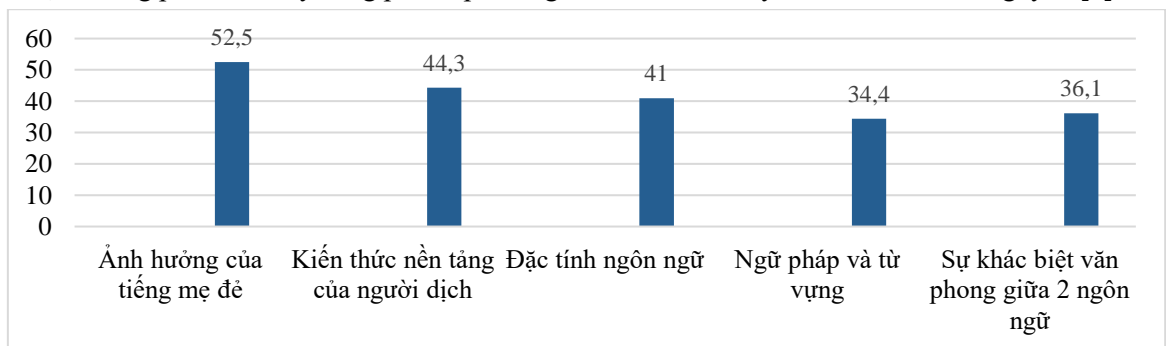
Loại lỗi	Ngôn ngữ nguồn	Ngôn ngữ đích
Lỗi kết hợp từ	Nhiều trường đã tổ chức các hoạt động đa dạng vào các dịp lễ, Tết, ngày kỉ niệm trong năm, ...	Many schools has organized the range activities on occasions, Tet, ceremonies, ...
Lỗi giới từ	Ở khối tiểu học, việc tiếp tục thực hiện thí điểm tài liệu “Thực hành kĩ năng sống” cho học sinh tiểu học cũng đạt được những hiệu quả nhất định.	About primary school, the pilot implementation of “Practice life skills” document for students has also achieved effective outcome.
Lỗi hình thái động từ	Nhiều trường đã tổ chức các hoạt động đa dạng vào các dịp lễ, Tết, ngày kỉ niệm trong năm...	Many schools has organized the range activities on occasions, Tet, ceremonies...
Lỗi cấu trúc	Nhiều trường đã tích cực tổ chức các hoạt động kĩ năng mềm cho học sinh xuyên suốt năm học, rèn cho học sinh kĩ năng tham gia các hoạt động tập thể.	Soft skills programs for students have been created through a school year to practice students skills in taking part in group activities.
Lỗi ngữ dụng	In the 19 th and 20 th centuries, royalty and nobility flocked here to “take the water”.	Vào thế kỉ 19 và 20, hoàng gia và quý tộc đã đổ xô về đây để chiếm dụng nguồn nước.

Tóm lại, cả hai nguồn dữ liệu đều cho thấy 07 lỗi thường gặp nhất trong bản dịch Việt - Anh của sinh viên gồm: lỗi kết hợp từ, lỗi giới từ, lỗi hình thức/dạng của động từ, lỗi cấu trúc, lỗi ngữ dụng, lỗi truyền đạt (lược bỏ hoặc không dịch một phần của văn bản nguồn) và lỗi diễn giải cụm từ hoặc thành ngữ. Cụ thể, lỗi diễn giải cụm từ hoặc thành ngữ, ngữ dụng và lỗi truyền đạt dường như là những thách thức lớn nhất đối với sinh viên, chiếm tỉ lệ cao nhất, trong khi tỉ lệ lỗi về hình thức động từ, cấu trúc và giới từ là thấp nhất. Có thể suy luận rằng sinh viên năm thứ ba chuyên ngành NNA tại Trường NN-DL, ĐHCNHN có kiến thức ngữ pháp tương đối tốt, nhưng có vẻ như họ thiếu hiểu biết về các đặc tính ngôn ngữ và văn phong của ngôn ngữ đích. Tuy nhiên, có một sự khác biệt nhỏ giữa hai nguồn dữ liệu thu thập được đó là tác giả không thể tìm ra lỗi văn hóa trong các bản dịch tiếng Việt - Anh của sinh viên trong các bài kiểm tra giữa kì. Điều này là do các văn bản ngôn ngữ nguồn không chứa thông tin liên quan đến các yếu tố văn hóa. Song tác giả nhận thấy kết quả này khá nhất quán với nghiên cứu của Nguyễn [7] và Nguyễn và cộng sự [2]. Trong nghiên cứu của Nguyễn [7], bên cạnh các lỗi kết hợp từ và lỗi giới từ, bà còn chỉ ra rằng lỗi đại từ quan hệ cũng là một lỗi dịch phổ biến mà sinh viên mắc phải.

4.2. Nguyên nhân của việc mắc lỗi dịch

Nhìn chung, khi được hỏi về nguyên nhân gây ra lỗi dịch thuật thông thường trên, sinh viên đều đồng tình rằng ảnh hưởng của tiếng mẹ đẻ là nguyên nhân chính, chiếm 52,5% (xem Hình 2). Điều này cũng được chứng minh rõ ràng trong bản dịch Việt - Anh trong bài kiểm tra giữa kì của sinh viên. Ví dụ, một tiêu đề *Giáo dục kỹ năng sống trong trường học: Những cách làm hay và sáng tạo*, bản dịch *Educating skills living in school: good and creative ways* đã được giáo viên sửa như sau: *Life skills education in schools: effective and creative ways*. Một ví dụ khác *Trồng vườn rau, khu trưng bày trò chơi dân gian* có thể hiểu đơn giản là *Vườn rau, khu trưng bày trò chơi dân gian* và nên dịch thành *Vegetable gardens and display areas of folk games*, thay vì làm phức tạp hơn như *Growing vegetable garden and traditional games displaying sections*. Rõ ràng, sinh viên đã bị ảnh hưởng bởi tiếng mẹ đẻ của mình trong bản dịch. Không thể phủ nhận rằng thói quen này chính là nguyên nhân gây ra những lỗi dịch thuật đáng tiếc trong bản dịch của họ.

Tuy nhiên, ý kiến về các nguyên nhân khác lại có sự khác biệt. Cụ thể, 44,3% sinh viên cho rằng kiến thức nền tảng của người dịch là lí do thứ hai dẫn đến lỗi dịch thuật, trong khi 41% cho rằng đặc tính ngôn ngữ là lí do thứ ba. Ngoài ra, những người tham gia cũng nhận thấy sự khác biệt về văn phong giữa các ngôn ngữ có ảnh hưởng đến chất lượng bản dịch của sinh viên. Liên quan đến yếu tố ngữ pháp và từ vựng, chỉ có 34,4% sinh viên cho rằng đây là nguyên nhân khiến bản dịch kém chất lượng (xem Hình 2). Những phát hiện này cũng phù hợp với nghiên cứu trước đây của Putri [12] và Nguyễn [7].

Hình 2. Nguyên nhân mắc lỗi dịch thuật

Từ những kết quả trên, chúng tôi cho rằng việc phát triển ý thức ngôn ngữ để giảm thiểu ảnh hưởng tiêu cực của tiếng mẹ đẻ trong bản dịch tiếng Việt - Anh là rất quan trọng đối với sinh viên. Bồi dưỡng năng lực ngôn ngữ không phải là việc có thể hoàn thành trong một thời gian ngắn, mà là một quá trình rèn luyện suốt đời. Vì vậy, việc nâng cao năng lực ngôn ngữ hàng ngày là việc làm cần thiết.

Xây dựng kiến thức nền tảng cũng đóng góp lớn vào thành công của người biên dịch. Kiến thức này giúp người dịch có cái nhìn sâu sắc hơn về thế giới. Trong bối cảnh thế giới liên tục thay đổi và phát triển, sự hiểu biết của sinh viên về các vấn đề toàn cầu cần được cập nhật thường xuyên thông qua việc đọc nhiều chủ đề khác nhau, cũng như theo dõi thông tin mới nhất từ tài liệu tham khảo, tạp chí và báo chí.

Hơn nữa, người biên dịch cần có kiến thức nền về loại văn bản mà họ sẽ dịch. Văn bản có nhiều thể loại khác nhau, như văn tường thuật, mô tả hay lập luận, mỗi loại đều có những đặc điểm riêng, đòi hỏi sinh viên sử dụng ngôn ngữ và phong cách phù hợp. Để tránh mắc lỗi khi dịch, sinh viên cần kiên trì luyện tập và nỗ lực không ngừng để nâng cao năng lực ngôn ngữ (cả tiếng Anh và tiếng Việt) cũng như kiến thức chuyên môn.

5. Kết luận

Tóm lại, bài viết đã chỉ ra những lỗi dịch thuật thường gặp trong các bản dịch Việt - Anh của sinh viên năm thứ ba chuyên ngành NNA tại Trường NN-DL, ĐHCNH. Kết quả cho thấy, sinh viên thường mắc phải bảy loại lỗi chính, bao gồm lỗi kết hợp từ, lỗi giới từ, lỗi hình thức/dạng của động từ,

lỗi cấu trúc câu, lỗi ngữ dụng, lỗi truyền đạt (lược bỏ hoặc không dịch một phần của văn bản nguồn) và lỗi diễn giải cụm từ hoặc thành ngữ. Nguyên nhân chính là do ảnh hưởng của tiếng mẹ đẻ, thiếu kiến thức nền tảng của người dịch, các đặc tính ngôn ngữ, sự khác biệt về văn phong, từ vựng và ngữ pháp giữa các ngôn ngữ. Để cải thiện khả năng dịch thuật của sinh viên, nghiên cứu khuyến nghị áp dụng các phương pháp sửa lỗi như sinh viên tự sửa lỗi, sửa lỗi chéo, giáo viên sửa lỗi và thảo luận nhóm. Ngoài ra, việc sử dụng các phương pháp thu thập dữ liệu đa dạng như phỏng vấn, quan sát, bài kiểm tra định kỳ và hồ sơ học tập sẽ giúp kết quả nghiên cứu đáng tin cậy và có cái nhìn toàn diện hơn về vấn đề nghiên cứu. Qua đó, giáo viên có thể nâng cao hiệu quả giảng dạy và giúp sinh viên cải thiện kỹ năng dịch thuật, từ đó nâng cao chất lượng bản dịch.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Tiếng Việt

1. Nguyễn Hải Hà, Chu Thị Huyền My, & Trần Thị Bích Ngọc. *Common mistakes in translation practices by students: A case study in FELTE, ULIS, VNU*. Ngôn Ngữ & Đời Sống, 7(237), 52-58. 2015. <http://vci.vnu.edu.vn/upload/15022/pdf/57639f8c7f8b9aa7b58b4583.pdf>
2. Nguyễn Thị Minh Hạnh, Cao Thị Hải Hằng, & Đặng Thị Minh Tâm. *Các lỗi biên dịch thường gặp trong báo cáo thực tập tốt nghiệp của sinh viên chuyên ngành ngôn ngữ Anh*. Từ điển học & Bách khoa thư, 3(83), 11-2023. 2023.

Tiếng nước ngoài

3. Carless, D. *Student use of the mother tongue in the task-based classroom*. ELT Journal, 62(4), 331-338. 2008. <https://doi.org/10.1093/elt/ccm090>
4. Elhadary, T. *Linguistic and cultural differences between English and Arabic languages and their impact on the translation process*. Tuijin Jishu/Journal of Propulsion Technology, 44(5), 1655-1662. 2023.
5. Hatim, B., & Munday, J. *Translation: An advanced resource book*. Routledge. 2006.
6. Lê, L. *Unnaturalness in English-Vietnamese translation: Causes and cures* (Published thesis). Ministry of Education and Training, Hanoi University of Foreign Studies. 2006.
7. Nguyen, N. T. *An investigation into common errors in Vietnamese-English translation made by third-year English major students at Thu Dau Mot University*. Tạp chí Khoa học Ngôn ngữ và Văn hóa, 1(3), 105-114, 2017.
8. Olk, H. *Cultural knowledge in translation*. ELT Journal. 2003.
9. Palinkas, L., Horwitz, S., Green, Carla A., Wisdom, J., Duan, N., & Hoagwood, K. *Purposeful Sampling for Qualitative Data Collection and Analysis in Mixed Method Implementation Research*. Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research, 42, 533-544. 2015. <http://doi.org/10.1007/s10488-013-0528-y>
10. Phạm, T. Q. N. *Translating topic-comment structures of Vietnamese into English*. Linguistic Journal, 2(15), 13-33. 2005. Retrieved December 20. 2024. http://www.linguisticsjournal.com/December_2007_ppqn.php
11. Phan, T. M. U., Nguyen, T. T. H., & Nguyen, H. L. *Some common errors in Vietnamese-English translation of English-major juniors at Tay Do University, Vietnam*. European Journal of English Language Teaching, 7(2), 118. 2022. <https://doi.org/10.46827/ejel.v7i2.4226>
12. Putri, T. A. *An analysis of types and causes of translation errors*. Etnolinguistic Journal, 3(2), 93-103. 2019. <https://doi.org/10.20473/etno.v3i2.15028>
13. Serdihun, B., & Sivasish, B. *Language, culture, and translation of the Kabri: A brief study*. International Journal of Social Science and Humanity, 2(6), 562-564. 2012. <https://doi.org/10.7763/IJSSH.2012.V2.172>
14. Triệu, T. T. L. *Cultural mistakes made by students from a high school in Kim Xuyen - Tuyen Quang: Realities and opinions* (Master's thesis). Thai Nguyen University. 2019. http://tailieudientu.lrc.tnu.edu.vn/Upload/Collection/brief/Brief_135768_20191218150520_trieu%20thi%20thuy%20loan.pdf
15. Xuelian, H. *Cultural awareness and translation teaching at higher vocational college: Problems and solutions*. Journal of Language Teaching and Research, 3(1), 74-83. 2012. [10.4304/jltr.3.1.74-83](https://doi.org/10.4304/jltr.3.1.74-83)
16. Yousofi, N. (2014). *Describing the errors in the translations of Iranian novice English translators*. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 98, 1952-1958.